

Fantastično na primjeru djela "Alisa u zemlji čudesa"

Vasiljević, Valentina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:099045>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VALENTINA VASILJEVIĆ

Fantastično na primjeru djela *Alisa u zemlji čudesa*

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VALENTINA VASILJEVIĆ

Fantastično na primjeru djela *Alisa u zemlji čudesa*

Završni rad

JMBAG: 0303030531, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija književnosti

Mentor: doc. dr. sc. Vjekoslava Jurdana

Pula, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana VALENTINA VASILJEVIĆ, kandidatkinja za prvostupnicu Predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, VALENTINA VASILJEVIĆ, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Fantastično na primjeru djela "Alisa u Zemlji čudesa" koristi na način da gore navedeno autorsko djelo kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, godine

Potpis

Sadržaj

1. Uvod	6
2. Dječja književnost.....	8
3. Priča.....	10
3.1. Podjela priče	11
3.2. Fantastična priča	13
3.2.2. <i>Dileme o fantastičnoj priči</i>	15
4. Metodički pristup	17
4.1. Fantastična priča u dječjem vrtiću	17
5. Lewis Carroll	23
6. Alisa u zemlji čudesa.....	25
7. Fantastično na primjeru djela	29
8. Zaključak	39
9. Literatura	41
Prilozi.....	Error! Bookmark not defined.
Sažetak	45
Summary	46

1. Uvod

Alisa u zemlji čudesa je priča koju vrlo rado čitaju i djeca i odrasli, no tekst Lewisa Carrolla je vrlo zahtjevan, zbog čega i oni koji vrlo dobro poznaju engleski jezik imaju problema sa shvaćanjem knjige.

Fantastičan i čudesan život Alise, te njezino poimanje života i svijeta oko nje, znatno su utjecali na odabir upravo ove teme za završni rad.

Što li je to toliko fantastično u tom fascinantnom djelu?

Istražiti fantastiku u djelu, definirati je i specificirati, te približiti i razumjeti priču je vrlo zahtjevan posao koji će biti cilj ovoga rada. Dakle, u ovom radu bit će govora o dječjoj književnosti unutar koje su spomenute vrste i namjena.

U knjizi *Dječja književnost* Milana Crnkovića (1986) postoje dva naziva koja se bore za prevlast, a to su dječja književnost i književnost za djecu. Bez obzira na naziv postavlja se glavno pitanje, a to je što je dječja književnost ili književnost za djecu?

Prema Crnkoviću (1986) to je posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (grubo uzevši od 3. do 14. godine), a koja su ili svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezale za njihovo doba, postala prikladna za dječju dob, potrebna za estetski i društveni razvoj djece, te ih gotovo isključivo ili najviše čitaju djeca.

Milan Crnković (1987) u knjizi *Sto lica priče* govori općenito o dječjoj priči gdje spominje da je priča nadređen pojam koji obuhvaća kraće podvrste priče, a to su bajka, fantastična priča, saga, legenda i pripovijetka.

„Fantazija je onaj nužni element umjetnosti koji izmišljeno, nerealno smješta u realni svijet, a da pri tome o njihovoj organskoj neadaptiranosti uopće i ne pomišlja. Fantazija se opire logici i ne pomišljajući na nju. Njezina istinska java je san, a u izricanju toga sna

fantazija se obilno koristi metaforičnom naravi ljudskog jezika i načina mišljenja.“ (Donat, 1979: 108).

Prema Ani Pintarić (2008) fantastična priča je priča u kojoj se stvarni svijet od nadnaravnog odvoji, primjerice, snom, propadanjem u neki otvor, otvaranjem nevidljivih vrata.

Prema Crnkoviću (1987) za pravu fantastičnu priču karakteristični su: stvaranje čudesnog, stavljanje djeteta u položaj glavnog ili drugog glavnog junaka, sklonost nonsensu, parodiranje, raznovrsne igre riječima, naivnost, te najvažnija karakteristika - pomak u irealno. Osnovne tehnike pomaka su: san, nesvijest, duševna prisila, ostvarenje želja, duševna nerazvijenost, te igra koja dijeli stvarno i nestvarno i pravila po kojima funkcionira irealni svijet.

U ovom radu postavlja se vrlo važno pitanje, a to je: je li fantastična priča namijenjena djeci? Raspoznaju li djeca što je zapravo mašta, a što je realno?

Fantastična priča stvara sama za sebe svoj fantastični svijet, oblikujući fantastičnim sredstvima neki zbiljski doživljaj.

2. Dječja književnost

Prema Crnkoviću (1986) postoje dva termina koja se bore za prevlast, a to su dječja književnost i književnost za djecu. Dječja književnost je književnost koja nije namijenjena djeci, a djeca su je prihvatila, dok je književnost za djecu književnost koja je pisana i namijenjena djeci. Književnost za djecu je precizniji termin, dok je dječja književnost termin koji se češće koristi. Mnogi pisci upotrebljavali su termin dječja književnost te ona sama po sebi pokriva traženo značenje, a k tome je mnogo prihvatljiviji s obzirom na razne funkcije u kojima se može naći u rečenici.

Bez obzira na naziv, postavlja se glavno pitanje: „Što je dječja književnost ili književnost za djecu?“.

„To je posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (grubo uzevši od 3. do 14. godine), a koja su ili svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezale za njihovo doba, postala prikladna za dječju dob, potrebna za estetski i društveni razvoj djece, te ih gotovo isključivo ili najviše čitaju djeca“ (Crnković, 1986: 5).

„U svakom slučaju, dječja književnost je elementarna umjetnost riječi vezana uz dječji svijet. Ona sigurno nema složenosti, rafiniranosti, dubine i aluzivnosti književnosti za odrasle (uvjetno rečeno!), njezine su čari na drugoj strani: u jednostavnom, kristalno čistom svjetonazoru, u obrisima slobodne i nesputane dječje igre, u nedužnom i naivnom pristupu životnim pojavama, u izražavanju svega što zaokuplja dijete i o čemu ono snatri, u ocrtavanju totaliteta djetinjstva“ (Diklić, Težak, Zalar, 1996: 6).

Prema Crnkoviću (1986) dječja književnost dijeli se na prave (glavne) vrste i granične (sporedne) vrste. U prave vrste dječje književnosti spadaju slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu. Basne, roman o životinjama, avanturistički ili pustolovni roman, historijski ili povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela dio su graničnih vrsta dječje književnosti.

Između ostalog, Crnković (1986) navodi da je dječja književnost književno stvaralaštvo koje je prilagođeno mlađima, namijenjeno kućnom, predškolskom i školskom odgoju.

Važno je djeci stvarati navike čitanja još u djetinjstvu od najranije dobi. Čitanje je jedna od temeljnih pretpostavki kulturne kompetencije od kraja XVIII. st. Kaže se da čitanje kao takvo može čovjeka osloboditi skučenosti, neznanja i predrasuda, osloboditi ga straha od povijesnih i kulturnih razlika i omogućiti mu upoznavanje svima zajedničke ljudskosti. Takvo polazište prihvaćaju autori i proučavatelji dječje književnosti.

Dječja književnost pronalazi svoje korijene u uspavankama¹, a osamostaljuje se od književnosti odraslih tek s prosvjetiteljstvom² (Crnković 1986).

Sve do J. Á. Komenskoga lik se djeteta nalazio u procjepu koji podupire podjelu na javnu, mušku i odraslu književnost s jedne strane, a domaću, žensku i dječju književnost s druge.

U to doba, građani nisu čitali knjige u kojima se pojavljuju nadnaravna bića koja su bila pod nadzorom religijskog ili mitskog diskursa, te s likovima igračaka, umanjenih ili uvećanih ljudi, oživjelih predmeta, izmišljenih i čovjekolikih životinja, igračaka, gramatičkih i matematičkih apstrakcija i biljaka (Crnković 1986).

¹ Uspavanka – priča za laku noć, za uspavljivanje (Šta znači, pristupljeno: 03. veljače 2018).

² Prosvjetiteljstvo – razdoblje u europskoj kulturnoj povijesti, odnosno intelektualni i duhovni pokret XVII i XVIII. st., temeljna značajka kojega je povjerenje u um i spoznatljivost svih prirodnih i društvenih pojava. Ono je „zlatno doba humaniziranja“, u središtu kojeg je čovjek (antropocentrizam) sa svojim duhovnim i tjelesnim moćima; pritom se posebno ističe individualna odgovornost (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, pristupljeno: 14. listopada 2017).

3. Priča

Prema riječima Crnkovića (1987) carstvo priče je drevno, moćno i vječno. Priča prati čovjeka od trenutka kada je mogao riječima oblikovati svoja zamišljanja do stupnja kada razvija u svojoj mašti još nedostupne mogućnosti. Ona je bijeg od skučenosti, projiciranje vlastitih želja te prevladavanje konvencionalne stvarnosti. Ona je stvaranje, oblikovanje novog prema postojećem, traženje pravog lica ispod maske. Priča je čarobna zemlja djetinjstva, djetinjstvo je djetinjstvo što je bliže priči. Priča nije priča ako nema elementa čudesnog ili ako čudesno ne prevladava.

Priča prikazuje pored stvarnog i nestvarni, nepostojeći, čudesni svijet. Ne postoji točna definicija za priču, ali najbliža definicija glasila bi: „Priča je književna vrsta u kojoj se čudesno pojavljuje na bilo koji način, u bilo kojem obliku i u bilo kojem opsegu.“ (Crnković, 1987: 8).

Prema Crnkoviću (1987) priča je nadređen pojam koji obuhvaća kraće podvrste priče, a to su bajka, fantastična priča, saga, legenda, pripovijetka. Za ovu definiciju priče potrebna su barem dva objašnjenja:

1.) Odnos između naziva priče i pripovijetke – da bi razgranali priču od pripovijetke potrebno je nekoliko uvjeta: pojednostavljenje i jasnoća termina, u dječjoj književnosti priča i pripovijetka najčešće nisu istoznačnice, pričati i priča u običnom govoru upozoravaju na nestvarnost, dok pripovijedati znači istinito prikazivati događaje, a izraz fantastična priča koristi se i izvan dječje književnosti, u znanstvenoj fantastici, za kraći tekst o nepostojećem svijetu.

2.) Odnos između naziva priče i bajke – tri razloga govore u prilog nadređenosti priče: bajka je samo jedna vrsta, to jest dio priče ili pripovijetke, za modernu fantastičnu priču u kojoj je čudesno daleko od bilo kakve veze s čaranjem iz usmene ili narodne bajke, izraz bajka je neprikladan, a neki od najpoznatijih pisaca i prevoditelja upotrebljavali su izraz priča za različite tipove priča.

Priča se upotrebljava kao termin najšireg značenja koji može zamijeniti sve ostale nazive za kratke prozne vrste. Ona djeci mora biti razumljiva, jednostavnog stila pisanja,

trebala bi sadržavati bliske motive, koji su pretežito iz njihovih života. U većini priča ne pojavljuje se složenost niti zamršenost suodnosa među likovima. Jedine priče u kojima se zamršenost i složenost pojavljuju jesu fantastične priče, ali se unatoč tome prepričavaju, te su prihvaćene. U pričama se osim likova djece, pojavljuju životinje, biljke, izmišljena bića, te oživljena predmetna stvarnost.

3.1. Podjela priče

U svjetskoj antologiji dječje priče se dijele na narodnu i umjetničku priču, to jest opširnije na: mit, bajku, predaju ili sagu, „literarnu narodnu bajku“, literarnu bajku, legendu i fantastičnu priču.

Pojam „dječja priča“ vrlo je širok, baš iz tog razloga Crnković (1987) dijeli priče prema deset kriterija radi pojašnjavanja terminologije i definiranja, a to su: prema strukturi, postanku, prema tipu čudesnog, efektu, namjeni ili podtekstu, prema odnosu, tradiciji, elementu igre, prema junacima u odnosu na djecu, prema završetku i prema igri riječima.

1.) Podjela po strukturi:

1.) *Narodna bajka* – narodna bajka ima strogo određenu i lako prepoznatljivu strukturu, stvarno i čudesno postoje u njoj paralelno, bitno je nizanje događaja i epizoda bez opisa, karakteri nisu dovoljno opisani ni u fizičkom niti u psihičkom pogledu, nema statičkih opisa prirode, dinamički opisi su u funkciji radnje, čudesno je mitološkog porijekla, moral je specifičan i sve se događa u neodređenom prostoru i vremenu;

2.) *Umjetnička bajka* – po vanjskim elementima nalik su na narodne priče. Međutim, nisu narodne nego na narodnim elementima izgrađene umjetnikove priče s promjenom nekih odrednica gdje se najjače ističe prisutnost pejzaža, produbljivanje i izgradnja kompleksnih likova i drukčija etičnost;

3.) *Fantastična priča* – u fantastičnoj priči gradi se svaki put nadrealni i irealni svijet kakav nigdje drugdje ne postoji, najčešće su junaci djeca, te su mogućnosti fantastične priče vrlo široke.

2.) Podjela po postanku: *narodna i umjetnička.*

3.) Podjela po tipu čudesnog: *mitološka priča* – junaci se javljaju kao likovi iz mitologije; *alegorijska priča* – priča prikazuje borbu prirodnih sila ili pojmova u ljudskim likovima; *hiperbolička priča* – čudesno se svodi na pretjerano uvećavanje postojećeg; fantastičnoj ili nadrealističkoj priči.

4.) Podjela po efektu, namjeni i podtekstu: *simbolička priča, filozofska priča, šaljiva ili humoristična priča, poučna priča, priča kao igra, moralistička priča i basna.*

5.) Podjela po odnosu prema tradiciji: *klasična priča, starinska priča i moderna priča.*

6.) Podjela po elementu igre: *kumulativna priča* – zasniva se na gomilanju i ponavljanju elemenata; *nonsensna priča* – izgrađuje sustave suprotne postojećem na osnovi nonsensne analogije i logike. Također, u ovu podjelu možemo ubrojiti i *lagarije* ili igre s prekrajanjem morfoloških ili sintaktičkih elemenata teksta.

7.) Podjela po junacima u odnosu na djecu: ona se dijeli na priču djecom kao junacima i na priču s junacima koji nisu djeca. Moguće su i transformacije kada se junaci koji nisu djeca ponašaju tako da pokazuju dječje osobine, te ih tako djeca i doživljavaju kao djecu.

8.) Podjela po junacima: *vilinska priča, priča o patuljcima, priča o divovima, priča o vješticama, priča o herojima, priča o postanku imena planina, izvora, rijeka, priča o svecima, priča o trećem sinu, priča mudroj djevojci, priča o životinjama, priča o antropomorfno prikazanim životinjama, priča o antropomorfno prikazanim biljkama i stvarima, priča o lutkama, priča o ludama, priča o djevojčicama i dječacima.*

9.) Podjela po završetku: *priča sa sretnim završetkom, priča sa nesretnim završetkom, priča sa završetkom u kojem se ne odlučuje o biti ili ne biti, sreći ili nesreći.*

10.) Podjela po odnosu prema igri riječima: priče bez igre riječima, priče gdje je igra riječima naglašena.

Dječja priča obuhvaća sve što je za djecu preuzeto iz narodnih priča i sve umjetničke prozne tekstove koji su građeni po uzoru na narodnu priču ili je u njima element čudesnog izražen na drugačiji način.

3.2. Fantastična priča

„Fantazija je onaj nužni element umjetnosti koji izmišljeno, nerealno smješta u realni svijet, a da pri tome o njihovoj organskoj neadaptiranosti uopće i ne pomišlja. Fantazija se opire logici i ne pomišljajući na nju. Njezina istinska java je san, a u izricanju toga sna fantazija se obilno koristi metaforičnom naravi ljudskog jezika i načina mišljenja“ (Donat, 1979: 108).

„Louis Vax definira priču fantastike kao općinstvo stvarnog svijeta premješteno iznenada u neobjašnjivu situaciju. On izvor fantastike vidi u vilinstvu, narodnom praznovjerju, poeziji, strahovima, jezama, tragičnosti, humoru, utopiji, alegoriji, okultizmu, psihijatriji, metafizici“ (Kuvač-Levačić, 2013: 11).

„Ako se, pak, stvarni svijet od nadnaravnog odvoji, npr., snom, propadanjem u neki otvor, otvaranjem nevidljivih vrata, može se govoriti o novom žanru - fantastičnim pričama. Osim navedenog u fantastičnim su pričama glavni likovi djeca koja se vole igrati i maštati. Fantastične priče tematiziraju suvremenost, mogu se javiti nestvarni likovi (vile, patuljci, čarobnjaci, vještice, divovi, zmajevi), ali u novoj ulozi i smanjenih čarobnjačkih sposobnosti“ (Pintarić, 2008: 11).

Prema Crnkoviću (1987) za pravu fantastičnu priču³ karakteristični su: stvaranje čudesnog, stavljanje djeteta u položaj glavnog ili drugog glavnog junaka, sklonost nonsensu, parodiranje, raznovrsne igre riječima, naivnost, te najvažnija karakteristika - pomak u irealno. Pomak u irealno je radnja bez zaustavljanja i bez ikakvih prepreka nastavlja logičan put kojim je krenula. Osnovne tehnike pomaka su: san, nesvijest, duševna prisila, ostvarenje želja, duševna nerazvijenost, te igra koja dijeli stvarno i nestvarno i pravila po kojima funkcionira irealni svijet. Ona pruža fantastičnoj priči ogromne mogućnosti: oslobođenje od svih spona, golemu mnogostrukost transformacija i bliskost djetetu. Fantastična priča stvara samo za sebe svoj fantastični svijet, oblikujući fantastičnim sredstvima neki zbiljski doživljaj.

Ona u suvremenom svijetu izgrađuje svoju čudesnu sliku o njemu, sliku koja se javlja kada nestanu osjetila i kada nestane praktičnog uma. Sadrži elemente koji su zajednički cijelom čovječanstvu. Bavi se slabošću i veličinom ljudi, nadama, strahovima i čežnjama, te problemom između dobra i zla. Stvarnost fantastičnog je nepromjenjiva i univerzalna.

Prema Crnkoviću (1986) zahtjevi fantastične priče su uvjerljivost⁴ i originalnost⁵, a da bi se napisala prihvatljiva fantastična priča potrebno je najveće znanje, mudrost i intuicija. Fantastična priča mora biti logična, događaji se moraju razvijati normalno, zaplet mora rasti do klimaksa⁶, dok rasplet mora biti razuman. Fantastika počiva na različitim kršenjima fizičke zbilje. Ona sjedinjava dva svijeta, svijet zbilje i svijet priče.

Prema Kuvač-Levačić (2013) poznata su dva tipa fantastike: u prvom vlada potpuna nestvarnost (tzv. čista), dok je druga karakterizirana početno realističnom situacijom koja

³ „Fantastične priče tematiziraju igru, djetinjstvo i odrastanje, prevladavaju suvremeni motivi, napušta se stereotipna kompozicija, uočava se prijelaz iz stvarnog u nestvarni svijet, sumnja se u postojanje nestvarnoga svijeta, glavni su likovi djeca koja se vole igrati i maštati, nestvarni se likovi često nalaze u ulozi tajanstvenoga prijatelja“ (Pintarić, 2008: 12).

⁴ U nevjerodostojnosti mora se nalaziti vjerodostojnost, u iracionalnosti racionalnost, a unutar sna zbiljnost. Fantastična priča mora biti plod visokog reda imaginacije. Njezine vrijednosti pronalaze se upravo u imaginaciji, zatim u suosjećanju i razumijevanju, viziji i vjeri, stimuliranju i inspiraciji. (Crnković, 1986).

⁵ Fantastična priča mora biti emocionalno uvjerljiva, iskrena, te mora biti izraz individualnog duha i temperamenta. (Crnković, 1986).

⁶ Klimaks – naziv kojim se u teoriji drame označuje vrhunac dramske radnje, kada još uvijek postoji ravnoteža između prvog (uvodnog) i drugoga (raspletnoga) dijela drame, a svršetak je nepredvidljiv (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, pristupljeno: 18. listopada 2017).

se potom nadograđuje i razvija prema fantastičnome. Postoje i tri tipa fantastične priče, a to su: nonsensna⁷, filozofska i duhovna.

Zima (1998) navodi tri tipa fantastične strukture: suprotstavljanje fizički mogućih i nemogućih činjenica, upadanje zbiljskih bića i pojava u fantastični svijet, te fikcije u drugi svijet.

3.2.2. Dileme o fantastičnoj priči

Možemo li reći da je fantastična priča prilagođena djeci ili to ona ipak nije?

„Dječja fantastična priča pretpostavlja izokrenutost s gledišta djetetove stvarnosti. U središtu je nova stvarnost, utemeljena na drukčijem sustavu djelovanja, koji je izazvan možda neznatnim, ali vrlo uspješnim iskorakom protagonista, te on najčešće uranja u san ili u svijet podsvijesti. Sve je kao da jest, a istodobno ono što jest, nije. Odatle promjene koje se događaju s glavnim junakom i u glavnom junaku. I premda je riječ o dječjem svijetu, njegovu viđenju, ta fantastičnost zadržava svu složenost i zamršenost izokrenutosti, koja može biti zadivljujuća i zastrašujuća, koja može nasmijati, ali i uplašiti, privlačiti i odbijati“ (Visinko, 2005: 44).

Mnogi autori raspravljaju upravo o ovoj temi. Neki autori govore o tome da fantastična priča potiče preveliku maštu kod djece i da oni ipak ne znaju odvojiti realan svijet od irealnog, dok se drugi suprotstavljaju tom mišljenju.

Mnogim autorima u fantastičnoj priči ne sviđa se sloboda u igri riječima, to jest nonsens, jer misle da će dijete to prihvatiti. Međutim, to nije istina, dijete će vjerovati u nadnaravno, ali i u priči dijete zahtjeva logiku i konzistentnost. Dijete posjeduje smisao za logiku, te zna što ima, a što nema smisla.

⁷ Nonsens – nesmisao, besmisao, besmislica, glupost (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, pristupljeno: 18. listopada 2017).

Crnković (1987) objašnjava kako se u fantastičnoj priči nastoje dokazati njene čvrste veze sa stvarnošću djeteta, kao i njene strukturalne konzistentnosti i logičnosti. Svaka fantastika proizlazi iz stvarnosti i pokazuje nekakav odnos prema njoj. Također govori i da je priča svakako potrebna djeci, a djeca i stvarnost su potrebna priči. Zemlja priče nije ništa drugo nego sunčana zemlja zdravog razuma.

4. Metodički pristup

Vraćanje priči u nama otvara nova misaona, emocionalna fantazijska iskustva. S Alisom smo poletniji u mislima, brži u asocijacijama, prirodniji u odgovorima o životu i slobodniji u slikama. Za interpretaciju priče, važna je univerzalnost, a može biti poticajna za naredna stvaralačka, istraživačka čitanja djela.

4.1. Fantastična priča u dječjem vrtiću

Prema riječima Duš i Peteh (1980) dijete se s pričom upoznaje rano, prije nego li pravilno nauči govoriti. Ono uz pomoć priče uči, stječe elementarno znanje, usvaja mnoge nazive, imena i pojmove, te su one izvor znanja, vještina i navika.

Visinko (2005) obrazlaže kako se pričom kod djece predškolske dobi razvija jezični izraz, te se bogati njihov rječnik, razvija se osjetljivost za umjetničku riječ, te se bogati njihov emocionalni svijet. Priča je odgojno sredstvo, poticaj za razvijanje mašte, polazište u mnogim oblicima stvaralaštva, te se javlja čak i kao motivacija u drugim aktivnostima, kao sredstvo za smirivanje ili kao jednostavna i laka zabava. Njome se razvijaju i psihičke funkcije (pažnja, mišljenje, pamćenje), upoznaju osnovne norme ponašanja, raznovrsne ljudske karakteristike, voljne osobine i oplemenjuju pozitivne emocije. Pričom uvodimo dijete u svijet knjige.

Duš i Peteh (1980) navode da pravilan izbor priče ovisi o **izboru sadržaja**, a koji se određuje ovisno o dobi djeteta. Sadržaj tema može biti raznolik. Pomoću sadržaja dijete upoznaje svijet, ljude, njihove dobre i loše osobine, borbu dobra i zla. On mora imati umjetničku vrijednost, treba buditi smisao za lijepo i razvijati ukus djeteta. Sadržaj ne smije biti ni prelagan ni pretežak. Predškolsko dijete voli fantastične događaje, nemoguće situacije, nisu mu važni opisi osjećaja i misli junaka, već njihova akcija. Djeca također vole da se odlomak ponavlja više puta. Ona vole šaljive situacije i dinamičan sadržaj. Djeca mlađe i srednje skupine privrženija su pričama o životinjama. Pomoću njih dijete upoznaje naziv životinja, njihov način života, njihove osobine i karakteristike, te putem takvih priča upoznaje tipične karakteristike i osobine ljudi. Izbor priče, dakle,

nije jednostavan posao, ali pomoć u odabiranju pružaju nam dječji listovi i slikovnice, osobito slikovnice priče ⁸.

Izbor priče ovisi i o **interpretaciji priče** – u interpretaciji priče važan je govorni model (odgojitelj). Dijete od odgojitelja uči intonaciju, logički slijed, naglasak, pauzu, tempo, jačinu glasa. Interpretacija sadržaja zapravo je stvaralački akt. Odgojitelj se mora znati uživjeti u situaciju likova i prenijeti emocionalni tok teksta, te mora pravilno izgovarati riječi. Jačina glasa mora biti normalna, ne valja šaputati jer se onda dijete koncentrira na to što se govori, a ne na sadržaj priče. Boja glasa se mijenja tako da dijete može raspoznati o kome se u priči govori. Pripovijedati se mora jasno, a tekst ne smije biti rascjepkan, već logički povezan. Pogodne su male pauze nakon jedne cjeline. To su trenutci gdje djeca skupljaju svoje utiske i razmišljaju što bi se dalje moglo dogoditi. Mimika i gestikulacija u čitanju i pripovijedanju moraju biti umjerene. Dobar pripovjedač mora biti vedar, spontan, domišljat i duhovit.

Duš i Peteh (1980) postavljaju pitanje treba li priče čitati ili pričati?

Sadržaji se mogu iznositi pripovijedanjem (lijepim čitanjem), ali i kombinacijom pripovijedanja i čitanja, što ovisi o mjestu i namjeni. Djeci mlađe grupe sadržaji se pripovijedaju, gdje dolazi do kontakta „oči u oči“. Odgojitelj mora sjediti jer je taj položaj mnogo topliji i prisniji, te se stvara čvršći kontakt s djecom. Odgojitelj ne smije čitati tako da se sav unese u knjigu, nego mora i pri čitanju pratiti kako djeca reagiraju i kakav dojam ostavlja sadržaj na njih. Dinamičnim načinom pripovijedanja ili čitanja odgojitelj djeluje sugestivno, a ono se odražava na dječjem licu. Dječji izraz lica i kretnje pokazuju stupanj doživljavanja.

Lijepo čitanje provodimo kad želimo da djeca slušaju originalni jezik autora, odnosno kad bi prepričavanje teksta moglo narušiti takav jezik. Provodi se i kada želimo da djeca upoznaju lijepe i originalne opise prirode, različite ugođaje, slikovit i neobičan rječnik. Kombinacijom čitanja i pripovijedanja odgojitelj se koristi kad su tekstovi opširni, da dijete ne bi izgubilo interes.

⁸ Slikovnica priča – ilustrirana knjiga popraćena kratkim tekstom (Duš i Peteh, 1980).

Djeca vole knjigu od malih nogu, osobito onu koja je ilustrirana, a koja se može i čitati. Pomoću slike put je prema tekstu mnogo bliži.

Izbor priče ovisi i o **namjeni priče** – primjenom priče mogu se vrlo uspješno ostvarivati odgojno – obrazovni zadatci u radu s predškolskom djecom u području materinskog jezika i drugim odgojno – obrazovnim područjima. Pripovijedanjem ili čitanjem priče djecu se potiče da govore, pitaju, pripovijedaju, prepričavaju, opisuju i razgovaraju. Pričati se može bez sredstava i uz pomoć raznovrsnih sredstava. Danas se odgojitelji koriste raznovrsnim didaktičkim sredstvima i nastavnim pomagalicama. Najčešće su u pitanju demonstracijska sredstva pomoću kojih predškolsko dijete stječe predodžbe, gradi određene pojmove i razvija određene sposobnosti. Dječju maštu pomoću sredstava hranimo i obogaćujemo, a iskre koje će se razbuktati bit će interpretirane u igri i u drugim dječjim aktivnostima. Odabrane priče mogu se upotrijebiti u području koje zovemo upoznavanje okoline, odnosno upoznavanje prirodne i društvene sredine. Tekstovi priča mogu biti poticaj za likovni i glazbeni odgoj. Za likovni odgoj moraju biti izabrane priče koje nisu ilustrirane. Likovnim izrazom doživljaj priče može biti još više naglašen. Glazbom se često u priči koristimo kao zvučnom kulisom, no može biti i da priča bude neka vrsta muzičke zagonetke, glazba priča priču.

„U određenim trenutcima priča nam može pomoći da izazovemo skromno iskustvo djece, da pokrenemo njihovu maštu i da pomoću projicirane stvaralačke igre ostvarimo neke odgojno – obrazovne zadatke“ (Duš, Peteh, 1980: 18)

I kao posljednje, izbor priče ovisi o **mjestu gdje dijete priču doživljava** – priče možemo pričati u dječjim ustanovama, u svim organiziranim oblicima rada s predškolskom djecom i u roditeljskom domu. U vrtiću se priče pričaju u zajedničkom radu s djecom i u slobodnim aktivnostima. Tada se priče mogu čitati na klupi, na panju, u parku, na igralištu i slušanje priče je slobodno. Odabrani kutak u kojem se pričaju priče mora biti miran i tih.

Škrbina (2013) navodi procese koji se događaju prilikom čitanja priče:

- 1.) Identifikacija – najvažniji proces, jer ako do nje ne dođe, ne mogu se izazvati ostali procesi. Djeca se lako identificiraju s likovima, pa tako dožive mnogo emocija i proširuju svoj repertoar mehanizama sučeljavanja sa stresom i opasnošću.
- 2.) Projekcija ili introjekcija – dijete sebe i svoje osjećaje projicira u lik s kojim se identificiralo, te njegovim očima ispituje vlastite stavove i reakcije druge djece. To je siguran način ispitivanja vlastitog i tuđeg ponašanja, kao i iskušavanje alternativnih načina rješavanja nekog problema.
- 3.) Katarza – dijete može doživjeti emocionalno rasterećenje i olakšanje kroz emocije koje lik prolazi
- 4.) Uvid – kroz konflikte u priči može doći do uvida u vlastiti problem, što može biti ključ za njegovo rješenje.

Priča se sastoji od dvije razine: svjesne i podsvjesne. To djeci omogućuje da donose zaključke na unutrašnjoj podsvjesnoj razini, gledaju problem s distance i pronađu način za njegovo rješenje, da na neosoban način govore o svojim problemima, što ih potiče da se otvore, da prepoznaju i izraze potisnute i neizrečene emocije. Prikazuje im alternativne misli, emocije i ponašanja u neugodnim i neprilagođenim situacijama, te im omogućuje da koriste maštu, da promijene pogrešna shvaćanja realnosti u instrumente kojima generiraju nova iskustva, mentalne slike, ponašanja i da pronalaze pozitivna rješenja u sadašnjosti (Duš i Peteh 1980).

Priče mogu služiti i kao terapija. Postoje tri faze terapijskog potencijala priče. U prvoj fazi se predstavlja lik i problem s kojim se on susreće. Tako se potiče interes djeteta za priču, te se ono identificira s likom na određenoj distanci s određenom dozom emocionalne kontrole nad događajima. Dijete se tijekom druge faze emocionalno uživljava u priču, te mu to omogućuje da se oslobodi svih emocija i da prepozna one koje nije moglo prepoznati. U zadnjoj fazi dijete dolazi do rješavanja problema i ono je

potaknuto na razmišljanje o mogućim rješenjima prikazanog problema (Duš i Peteh 1980).

Da bi bile učinkovite, terapijske priče moraju voditi do rješenja problema, nuditi nova ponašanja i potaknuti otvorenost za nove perspektive, misli i ponašanja.

Pretpostavka je da se čitanjem priča razvija mehanizam samopomoći. Dijete je potaknuto da potraži snagu u sebi, vjeruje u uspjeh i teži ostvarivanju ciljeva. Ako dijete vidi da je lik uspio riješiti problem, onda se kod njega budi optimizam da će i ono samo u tome uspjeti.

Prema Duš i Peteh (1980) orijentacijski program odgojno – obrazovnog rada u dječjem vrtiću posebno naglašava zadatke hrvatskog jezika.

U mlađoj grupi potiče se na govor, obogaćivanje rječnika, njeguje se pravilno funkcioniranje govornog aparata i razvija pravilna artikulacija u govoru, uočava se i razlikuje intenzitet glasa (visina i naglasak), utječe se na pravilan izgovor i oblikovanje rečenica i na točnost izražavanja, te se djecu upoznaje s djelima svjetske literature.

U srednjoj grupi se i dalje razvija i realizira sve kao i u mlađoj, uz razvijanje sposobnosti slušanja govora drugog, samostalnije izražavanje putem govora, ispravljanje i usavršavanje govora kako bi djeca stekla emocionalnu stabilnost i bolju socijalizaciju.

U starijoj grupi razvija se pravilno funkcioniranje govornog aparata i glasovna kultura djece, radoznalost i interes za stvari, ljude i zbivanja u okolini i u vezi s tim aktivira njihov govor i obogaćivanje rječnika, ovladavanje gramatički pravilnim govorom, navika da govore pred drugom djecom i da se međusobno pažljivo slušaju, navika da stalno i pravilno upotrebljavaju riječi kulturnog ophođenja, pravilno i izražajno pričanje i recitiranje (razvija se smisao za lijepo govorno izražavanje), te im se približavaju narodna i umjetnička književna djela za djecu, razvija ljubav i interes za knjigu.

Priče je potrebno slušati, pričati, prepričavati, izražavati u slici, modelu ili pokretu.

Duš i Peteh (1980) objašnjavaju kako u radu s predškolskom djecom razlikujemo priče koje izdvaja i odabire odgojitelj za svoj planirani odgojno – obrazovni rad s cijelom grupom. Tu ulaze sadržaji s jakom odgojnom komponentom koji bude interes za druge

priče i utječu na buđenje pozitivnih emocija. Priče koje se mogu pričati u svim mogućim zgodama i oblicima rada s predškolskom djecom su priče koje odgovaraju psihofizičkim mogućnostima djece, interesu, mogućnostima njihova doživljavanja i spoznavanja.

5. Lewis Carroll

Pravo ime Lewisa Carrolla (dobio je pseudonim ponovnim prevođenjem i zamjenom mjesta od latinskog oblika svojih imena: Carolus Ludovicus) bilo je Charles Lutwidge Dodgson (Daresbury, 27. siječnja 1832. – Guildford, 14. siječnja 1898.). Carroll je cijeli život bio profesor matematike na sveučilištu u Oxfordu. S devetnaest godina počeo je pohađati fakultet, te je s dvadeset i četiri postao profesor. Dodgson je štampao vlastite znanstvene radove s područja matematike.

Carroll je čovjek mašte i poleta, pisac koji se odlikuje izvrsnim stilom. Napisao je mnogo književnih djela kao što su: pjesma *Lov na Snarka* (1876.), roman *Silvija i Bruno* (1889.), te glasovite velike priče *Alisa u zemlji čudesa* (1865.) i *Alisa kroz ogledalo* (1872.). Te dvije priče donijele su mu slavu i učinile veliki preokret na području dječje priče. Lewis Carroll se smatra ocem fantastične priče.

Carroll je čuvao djecu dekana koledža na kojem je radio, a najmlađa djevojčica je bila sedmogodišnja Alica Liddell. Alica Liddell i njene sestre doista su uživale u Carrollovim pričama popraćenim njegovim crtežima. Četvrtoga srpnja 1862. godine Carroll je prvi put ispričao priču „O Alisi“. Djevojčica Alica tada je zaželjela da joj priču i napiše. Prvu kraću verziju priče kojoj je bio naziv *Alisini doživljaji u podzemlju* završio je u studenom 1864. godine. Na nagovor prijatelja pristaje na objavljivanje priče koju prerađuje, proširuje i nalazi ilustratora, Johna Tenniela. Fantastična priča pod danas svima poznatim naslovom *Alisa u zemlji čudesa* objavljena je u lipnju 1865. godine.

U Carrollovoj priči zbivanja su izokrenuta, ali englesko dijete nailazi na poznate stvari poput dječjih pjesmica, poznatih engleskih izraza i fraza, podataka iz udžbenika i na tipičan engleski humor. No, za djecu iz drugih govornih područja vrlo je teško pratiti priču zato što nisu upoznata s engleskom kulturom i običajima. Iz tog se razloga u prijevodu ne može sačuvati duhovitost, svježina i dosjetljivost kakva je u originalu.

Crnković (1986) se pita u čemu je Carrollovo majstorstvo? Na to pitanje odgovara kako se Carroll izvanredno uživio u dječji svijet, otvorio je nove kolosijeke i proširio nove mogućnosti za priču, priču je približio igri, te je koncepciju u svojim djelima ispunio

bogatim i djetetu bliskim likovima, scenama, obratima, situacijama, slikama i igrama riječi.

6. Alisa u zemlji čudesa

Alisa u zemlji čudesa jedno je od najpoznatijih djela Lewisa Carrolla, engleskog književnika. Ova fantastična priča napisana je 1865. godine, u njoj čitatelj prati zanimljivu djevojčicu koja jednog dana padne u zečju rupu i susretne se s čarobnim svijetom naseljenim zanimljivim stanovnicima.

Prema Visinko (2001) *Alisa u zemlji čudesa* je fantastična priča koja je izvorno napisana na engleskom jeziku i prevedena na čak 55 jezika, te je tako ušla u svakodnevni život djece i odraslih. Prepričavaju se njezini doživljaji, citiraju fraze, poznaju se dječje pjesme, te nas zabavlja uz osobit humor.

Alisa u zemlji čudesa je pravi primjer književne priče u kojoj logika skoro i da ne postoji, zbog čega je postala popularna ne samo kod djece nego i starije populacije.

Prema Crnkoviću (1986) nonsensna igra bit je Carrollove priče, koja je potpuno okrenuta djetetu, te naglašava njezinu složenost zbog kojeg najčešće djetetu nije dostupna. Knjiga *Alisa u zemlji čudesa* nije napisana zato da bi je dijete duboko razumjelo, ali je od djeteta uvijek rado prihvaćena. Važno je istaknuti da priča u sebi nosi dubinu koja djetetu ne znači što i odraslome, no može je osjećati na svoj način.

Carroll je preuzeo pogled na dječji svijet i uvukao djecu u igru koja ih zapravo nadilazi. Tekst je možda nesvjesno upućen djetetu i odraslome.

Zahvaljujući Crnkoviću (1986) poznate su nam Carrollove igre riječi na razini zvuka i značenja, te njegovo šaljivo igranje engleskim poznatim frazama i običajima. Carrollov tekst je vrlo zahtjevan zbog čega i čitatelji koji poznaju dobro engleski jezik imaju problema sa shvaćanjem knjige. Upravo iz tog razloga i prevoditelji dugo traže rješenja koja će i u prijevodu zablistati. Također, prevođenje je otežano zbog nonsensa ostvarenog u engleskom jeziku i intertekstualnosti (parodije, poslovice, fraze).

U hrvatskim izdanjima ove priče zapažamo dva rješenja, a to su prijevodi Mire Jurkić-Šunjić i Antuna Šoljana. Jurkić-Šunjić je rasteretila čitatelje tako da je smanjila kontekstualizaciju unutar engleske kulture i vremena L. Carrolla, dok je Šoljanov tekst priče potpuno oslobođen dodatnih objašnjenja (Visinko, 2005).

Postoji nekoliko razina analize iz kojih možemo sagledati knjigu *Alisa u zemlji čudesa*, pokušavajući utvrditi što se skriva iza nje:

- 1.) **Namjerno ismijavanje i reference** – djelo Lewisa Carrolla osnovano je i parodirano na temelju njegovog okruženja i viktorijanske kulture. Također, parodirao je i pjesme koje su djeca iz Engleske trebala naučiti, aktualne događaje i ljude iz povijesti i njegove blizine. Alisa i njene sestre te njihovi incidenti pojavljuju se nekoliko puta u knjizi. Tako je Carroll učinio knjigu jako zanimljivom svojoj originalnoj publici, a tada su to bile Alisa i njene sestre.
- 2.) **Djelovanje iz njegovog okruženja** – postoje aspekti autorovog okruženja koje je svjesno ili nesvjesno integrirao u priču. Inspiracija je jedinstvena, mnogi događaji i sjećanja mogu utjecati na nju. Nije nemoguće pretpostaviti da su likovi poput Cerigradskog Mačka ili Bijelog Zeca inspirirani nečime što je sam autor pročitao, vidio ili doživio u svom životu. Ne možemo sa sigurnošću utvrditi je li to bio namjeran čin koji ga je motivirao ili je to samo produkt njegove mašte.
- 3.) **Skriveno značenje** – mnogi vjeruju da knjiga sadrži skrivena značenja na mnogo dubljoj razini, kao na primjer promicanje korištenja droge ili rугanje političkoj situaciji. Ipak mnogo tih tvrdnji zasniva se na spekulacijama i interpretacijama. Ne postoje nikakvi dokazi da je Carroll nešto mislio reći ovom pričom, osim samo zabaviti kćerke svoga prijatelja (De Roy 2015).

Prema Visinko (2001) prva književnokritička vrednovanja *Alise u zemlji čudesa* nisu bila ohrabrujuća, bio je to težak rad s nagomilanim čudnim pustolovinama i heterogenim kombinacijama; teška, naporna priča s ekstravagantnim apsurdom koji odvraća, ali i izvrsna knjižica dječje svečanosti i pobjede nonsensa. Za razliku od današnjih, viktorijanski su kritičari odbacivali misao da su najbolja Carrollova djela sastavljena od unutarnjih slojeva tajne s ozbiljnošću.

Carollova Alisa nije bila na popisu rado čitanih knjiga jer Edward Salomon (autor istraživanja književnih interesa djece i mladeži) nije cijenio knjige o Alisi. O složenosti knjiga govori i današnja književna kritika. David Daiches smatra da su one izvrstan predmet proučavanja moderne analitičke kritike. Talijanski teoretičar dječje književnosti, Luigi Santucci za knjigu *Alisa u zemlji čudesa* je napisao da uživa nezasluženu slavu i da je fenomen kolektivne zanesenosti, te ju je proglasio primjerom neuspješne literature za djecu (Visinko 2001).

Na kraju, knjiga je poslužila kao inspiracija za brojna kazališna i filmska djela.

Visinko (2001) navodi kako je *Alisa u zemlji čudesa* prvi put prikazana kao kazališna predstava 1886. godine, točnije 23. prosinca, u Prince of Wales Theatre, u adaptaciji Henryja Savilea Clarka, i to kao opereta u dva čina, za koju je glazbu skladao Walter Slaughter.

U Hrvatskoj je predstava *Alisa u zemlji čudesa* prvi put prikazana na Festivalu djeteta u Šibeniku 1984. godine, u režiji Luke Paljetka. Redatelj Zoran Mužić je 1997. godine u Rijeci režirao Alisu u crnoteatarskoj tehnici. Tada je ostvareno nekoliko antologijskih prizora, fantastičnih u svojoj začuđenosti. Ona je proglašena najcjelovitijim ostvarenjem riječkog ansambla (Visinko 2001).

Cecil Depworth snimio je film o Alisi sa socijalnom tematikom i satiričnom političkom žaokom 1903. godine.

Od 1924. do 1927. godine Walt Disney s bratom Royem napravio je petnaestak epizoda serije *Alisa u Zemlji crtanog filma*.

Među najuspješnijim pričama navodi se *Alisa u zemlji čudesa* američkog redatelja i scenarista Normana Zenosa McLeoda. Televizijska adaptacija koju je adaptirao Jonathan Miller napravljena je 1996. godine.

Alisa nije zaintrigirala samo redatelje, već i glazbenike, pa je, među ostalima, i hrvatski skladatelj Ivo Malec, autor *Minijatura za Lewisa Carrolla*, skladanih za komorni ansambl 1964. godine, u njoj pronašao inspiraciju za svoja djela (Visinko 2001).

Sigurno postoji još mnogo umjetnika koje je Lewis Carroll potaknuo na stvaralačke činove, te zahvaljujući njima *Alisa u zemlji čudesa* u svijetu umjetnosti doživljava nova rođenja.

7. Fantastično na primjeru djela

Prema Pintarić (2008), Lewis Carroll je s pričom *Alisa u zemlji čudesa* postavio model fantastične priče: povezanost sa suvremenosti, glavni likovi su djeca, pojava nestvarnih likova, nevjerojatne situacije, povratak u stvarnost..

U djelu *Dječja priča*, Visinko (2005) govori da se kompozicija u *Alisi u zemlji čudesa* sastoji od dvanaest poglavlja, točnije, svako poglavlje je jedan zasebni Alisin čudesni doživljaj, odnosno slika. Njeni se doživljaji pred nama otvaraju kao slike sna, gdje svaka slika predstavlja čvrsto zaokruženu, zasebnu cjelinu. „Slike dolaze i odlaze, izranjaju jedna iz druge, pobuđuju divljenje, začudnost. Prepoznaju se trenuci slabosti i iznemoglosti, u kojima se Alisa prepušta beznadnom plakanju, ali i trenuci povratka snage, kada Alisa bodri samu sebe i trudi se iznaći rješenje. Ono što najviše očarava je Alisino zabrinuto mozganje o tome što se dogodilo njoj samoj" (Visinko, 2001: 56).

Djevojčicu Alisu muče pitanja koja vječno muče sve ljude svijeta: „**Tko sam ja?**“: „Ja... baš sada... teško bih mogla reći, gospođo... samo znam tko sam jutros bila, kad sam ustala, ali od onda sam se promijenila već nekoliko puta.“ (Carroll, 1995: 42) i „**Kamo idem?**“: „Možete li mi, molim vas, reći, kojim putem moram odavde poći?“ (Carroll, 1995: 59).

Visinko (2005) objašnjava kako su odgovori na njena razmišljanja u obliku neriješenih zagonetki. Tražeći odgovore na ta pitanja Alisa je bespomoćna, što joj izaziva tjeskobu. Njezina samoća joj postaje teret, no susret s Mišem i ostalim čudnovatim stvorenjima pomaže joj prebroditi osjećaj samoće. Kako su joj oni pomogli da prebrodi samoću, Alisa pomaže njima izaći iz lokve suza.

Dakle, iz ovoga možemo vidjeti što je zapravo prijateljstvo i kako nevolja može spojiti ljude. Nitko ne treba biti sam, pogotovo kada nam je najteže.

Mjesto događanja, zemlja čudesa, je izokrenuti svijet koji se očituje u čudesima. Radoznala Alisa prihvaća čudesa od samog početka i uz pomoć svoje imaginacije, dodatno obogaćuje ono čudesno. Smanjivanje i povećavanje njezinog tijela „Evo se izdužujem kao najveći teleskop na svijetu!“ (Carroll, 1995: 17) odrednice su vanjske čudesnosti, dok nagle promjene raspoloženja i osjećaja, oslikavaju unutarnju prirodu

čudesnih promjena. Takve promjene možemo povezati i s razvojem djeteta. Djeca rastu, razvijaju se i mijenjaju svoje raspoloženje i osjećaje prema sebi i drugima, ovisno o trenutku.

Na početku knjige Alisa si postavlja još jedno pitanje: "A kakva mi je i to knjiga bez slika ili razgovora?" (Carroll, 1991: 9). Prema Visinko (2001) pitanje sadrži kritiku upućenu ondašnjoj, neinventivnoj, moralizatorskoj i poučavanjem opterećenoj književnosti za djecu. Istodobno, pitanje otkriva Carrollovo opredjeljenje za sliku i razgovor (najčešće dijalog), kojima hoće zabaviti i pozvati na igru. Njegova je *Alisa u zemlji čudesa* bogata slikama koje određuju strukturu djela (Alisini doživljaji kao slike).

Uz slike i dijaloge, postoji i pjesma koja uvodi čitatelja u zemlju čudesa. Prepoznavanje stvarnosti, poziv na sudjelovanje u igri i idealizirano djetinjstvo, neke su od odlika pjesme u priči. Carroll je u priču uvrstio popularne stihove iz engleske dječje književnosti i njih načinio parodijama u kojima se prepoznaje ismijavanje deklamatorskog recitiranja antologijski vrijednih pjesničkih ostvaraja za djecu u školama viktorijanskog doba.

Prijevod fantastične priče *Alisa u zemlji čudesa* uistinu je kompliciran, čega je bio svjestan i sam pisac Lewis Carroll. On sam, predlagao je indirektne metode prevođenja i supstitucije parodijama sličnih tekstova iz literature tradicije u jeziku prijevoda. U engleskom izvorniku dvije se paradije odnose na stihove Isaaca Wattsa, *Božanske pjesme za najmlađe*.

Visinko (2001) navodi kako je i sam Šoljan pokušao prevesti paradije Wattsonovih pjesmama, glaseći ovako: Alisa se prisjeća pjesme *Leti pčela malena*, a ona se premetne u *Leti krokodil maleni*. Zatim joj Grifon naređuje da deklamira *O jeziku, rode, da ti pojem* ali od smušenosti riječi ispadaju čudno, te ona deklamira *O jastogu, rode, da ti pojem*.

Postoje brojne paradije na pjesmice u Carrollovoj priči, a neke od njih su *Twinkle, twinkle, little star! / How I wonder what you are!* (The star - Jane Taylor), a u paradiji

glasi *Twinkle, twinkle, little bat! / How I wonder what you're at!*. Stihovi te pjesme našli su ekvivalent u stihovima Antuna Nemčića *Gore nebo visoko / dolje more duboko*, koji u parodiji glase *Gore čaj je visoko, / dolje čajnik duboko*.

Među ostalim šaljivim imitacijama su: *Speak Gently* (suprotnost: *Deri se na svog mališana*), *Will you walk into my parlour? Said the spider to the fly* (parodija: *Will you walk a little faster? Said a whiting to a snail* (*Hajde pođi malo brže, jedan oslić kaže pužu*), „*The Old Man's Comforts*“ (u Šoljanovu propjevu Carrollove igre *Stari partner gvardijan*), pjesma *Beautiful star/Star of the Evening* (parodija: *Turtle Soup – Kornjačina juha*), te stihovi koje čita Bijeli Zec (Carrollova prethodno napisana i objavljena parodija na baladu *Alice Gray*).

Prema Carrollu, priča izražava uživanje života koje izvire isključivo iz sretnih trenutaka djetinjstva u kojemu je sve novo i ispravno. Ova nas priča potiče na razmišljanje o jeziku nesvjesnog i sna. S Alisom sanjamo i prolazimo svijetom nesvjesnog, susrećemo ljepotu, dobrotu i mudrost, ružnoću, zlo i glupost, radost, smijeh, tjeskobu i strah, svijetle i mračne sadržaje ljudske prirode, osjećamo njihove dodire i razmišljamo o sebi. Alisin je san plod umjetničke imaginacije.

Kako bih prikazala da je *Alisa u zemlji čudesa* uistinu fantastična priča koristit ću se već navedenim citatom Ane Pintarić koji glasi:

„Ako se, pak, stvarni svijet od nadnaravnog odvoji, npr., snom, propadanjem u neki otvor, otvaranjem nevidljivih vrata, može se govoriti o novom žanru - fantastičnim pričama. Osim navedenog u fantastičnim su pričama glavni likovi djeca koja se vole igrati i maštati. Fantastične priče tematiziraju suvremenost, mogu se javiti nestvarni likovi (vile, patuljci, čarobnjaci, vještice, divovi, zmajevi), ali u novoj ulozi i smanjenih čarobnjačkih sposobnosti“ (Pintarić, 2008: 11).

Odvajanje nadnaravnog svijeta od stvarnog – prema Visinko (2001) početak priče pokazuje nam prijelaz iz svijeta stvarnosti u svijet čudesa. Sve se odvija kao u snu, gdje ni sama Alisa nije sigurna sanja li uopće ili je to stvarnost. Uvjerljiv i nenadan prijelaz vidimo u padu Alise u zečju rupu, gdje počinje njeno suočavanje sa samom sobom. „Ni

da bi okom trenuo, a već se Alisa zaletjela za njim u rupu, a da nije ni malo promislila kako će jedna van.“ (Carroll, 1995: 10). Muče je svjesna razmišljanja o tome što će biti s njom i kamo ide. Odgovori na ta razmišljanja su u obliku neriješenih zagonetki. U priči se isprepliću nepoznato i poznato. Nepoznate su joj sve prostorije, a sve ono što je okružuje čini joj se poznato. Ulaskom u zečju rupu Alisa ulazi u svijet čudesa, a tek na kraju priče saznajemo da je to ustvari bio Alisin san. Sa saznanjem da je sanjala Alisa se vraća u stvarnost. „Probudi se draga Alisa! – rekla je sestra. – Ala si dugo spavala!“ (Carroll, 1995: 118).

U ovoj priči glavni lik jest dijete, kao i u svakoj priči i u ovoj nailazimo na glavne i sporedne likove. Glavni lik u ovoj priči je i sama Alisa kojoj se događaju neobične zgode i nezgode s raznim bićima i stvorenjima. Ona je sedmogodišnja djevojčica koja je puna mašte, radoznala, ponekad nestrpljiva, ljutita, a s druge strane nježna, pažljiva, dobra i plemenita. Sposobna je da suosjeća s drugima, uporna, ponosna, te puna ljubavi. Također, njezin lik je baziran na djevojčici koja postoji, a zove se Alice Liddell.

Slika 1. Alisa (<https://goo.gl/UUgb2P>, preuzeto: 15. studenog 2017.)

. „Igraš li danas krocket s kraljicom?

- Vrlo bih rado – rekla je Alisa – ali još nisam pozvana.“ (Carroll, 1995: 61)

„Alisa je zaključila da nikad u životu nije vidjela ovako neobično polje za krocket; sve sami humci i jarci; lopte su bile živi ježevi, a svakom je po jedan živi plamenac služio kao

mlat. Vojnici su se morali presaviti i stajati na rukama i nogama, da bi služili kao lukovi kroz koje se protjeruje lopta“ (Carroll, 1995: 78).

Nestvarni likovi – Alisa nas svojim čudesnim putem upoznaje s mnogim nestvarnim i čudesni likovima, neki od njih su Bijeli Zec koji priča, „O, Bože moj! Bože moj! Al ću zakasniti!“ (Carroll, 1995: 9), Cerigradska Mačka koja se ceri i nestaje, „Mačka se samo nacerila kad je vidjela Alisu.“ (Carroll, 1995: 59), Gusjenica koja puši nargilu, „Nekoliko trenutaka ona je otpuhivala dimove i nije govorila ništa, ali na koncu je rasplela prekrížene ruke, izvadila nargilu iz usta i rekla: - Znači, ti misliš da si se promijenila, je li?“ (Carroll, 1995: 43), karte kao vrtlari, „Ma, oni su, na kraju krajeva, samo snop karata. Ne trebam se ja njih bojati!“ (Carroll, 1995: 75), vojnici, „Na čelu je povorke stupalo deset vojnika koji su nosili helebarde s trolisnim vrhom (>Baš kao tref na kartama<, pomisli Alisa); svi su bili jednakog oblika kao tri vrtlara: plosnati i uglati, a iz uglova su im stršile ruke i noge.“ (Carroll, 1995: 74), dvorjani, i mnogi drugi čudesni likovi.

Alisa u priči prvo nailazi na Bijelog Zeca čija užurbanost i uznemirenost proizlaze iz straha pred vlašću. On je čista suprotnost Alisi koja je mlada, smiona i puna snage.

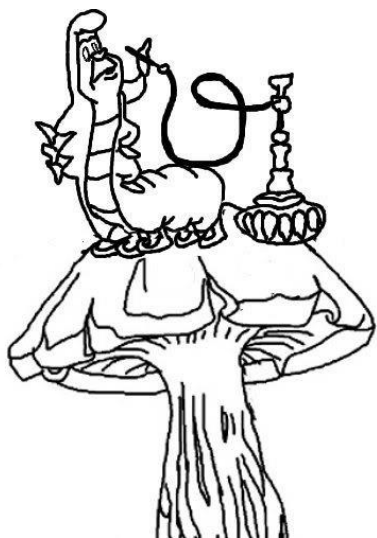
Prema podređenima, se ponaša onako kako se nadređeni ponašaju prema njemu.

Prema Visinko (2001) unutarnje vibracije Alisine zebnje možemo čitati u svemu što se pojavljuje kao buka (zečji glas i naredbe „Moramo spaliti kuću!“), a Alisino iščekivanje, neizvjesnost, strah možemo čitati tišinom koja se pojavljuje između bučnih događaja.

Slika 2. Bijeli Zec (<https://goo.gl/saL3sD>, preuzeto: 15. studenog 2017.)

Zatim Alisa sreće i Gusjenicu koja je iznenađuje svojom mirnoćom i postojanošću. U susretu s njom Alisa ne osjeća nikakav strah niti veselje. Ona je s Gusjenicom uvježbala strpljivost kao i to da se ne treba na sve odmah naljutiti. Gusjenica je u ovoj priči izmišljeni lik, nema nikakve povezanosti s Alisinim razmišljanjima.

Slika 3. Gusjenica (<https://goo.gl/CwSBsX>, preuzeto: 15. studenog 2017.)

Razgovor s Cerigradskom Mačkom⁹ vraća ležernijem shvaćanju Zemlje čudesa. Nonsensno tumačenje ludila i mačkina igra pojavljivanja i nestajanja na neki način uveseljava. Cerigradska Mačka je poznata po svom prepoznatljivom nestašnom osmjehu, ona je također izmišljeni lik pisca. Tajanstvena je ali Alisu to ne zbunjuje. Samodostatna je i ima čvrstu utemeljenost u postojanje, a tu je riječ o vječnoj snazi nutrine duha.

⁹ „Svima je dobro poznat izraz „ceri se kao cheshirska mačka“, što, naravno, znači zluрад i zajedljiv izraz lica.“ (Luis Borges, 2001: 32) Prema Luis Borgesu (2001) ima više tumačenja kojima se pokušala objasniti izreka. 1.) Sirevi u Cheshireu prodaju se obliku nacerene mačkine glave; 2.) Cheshire je vojvodstvo, tj. grofovija, te ta odlika izaziva podrugljivost među tamošnjim mačkama; 3.) U vrijeme Richarda III. živio je lovočuvar, Caterling, koji bi se bijesno smijao kadgod bi mačem kažnjavao lovokradice.

Slika 4. Cerigradska Mačka (<https://goo.gl/YtGFFW>, preuzeto: 15. studenog 2017)

Klobučar se odlikuje prebacivanjem s mjesta na stol u bilo kojem trenutku, stvarajući osobne primjedbe, pitajući zagonetke i recitirajući besmisleni poeziju. Alisa je s njim boravila na čajanci, na kojoj joj je bilo strašno dosadno. Mnogi pisci misle da je Klobučar referenca na Theophilusa Cartera, trgovca namještaja poznatog u Oxfordu. Međutim, malo je vjerojatno da je Carter bio model Hattera, jer nema dokaza da je Carroll ikada pozvao Tenniela u Oxford za bilo koju svrhu. Klobučar, Ožujski Zec i Puh Spavalica su otuđeni od samih sebe, jednolični, izgubljeni, beživotni. Ilustracija Sir John Tenniela pokazuje Ožujskom Zecu slamku na glavi, što je uobičajeni način prikazivanja ludila u vrijeme Viktoriana.

Slika 5. Klobučar (<https://goo.gl/te1QUQ>, preuzeto: 16. studenog 2017.)

Osim Vojvotkinje slika ružnog i odvratnog se nastavlja pojavom Grifona. On je ružan, ispušta grube uzvike, a prema Alisi je zapovjednički raspoložen. U ovoj priči Grifon simbolizira zapovjedničku pedagogiju, pedagoško-metodičku problematiku vremena Lewisa Carrolla.

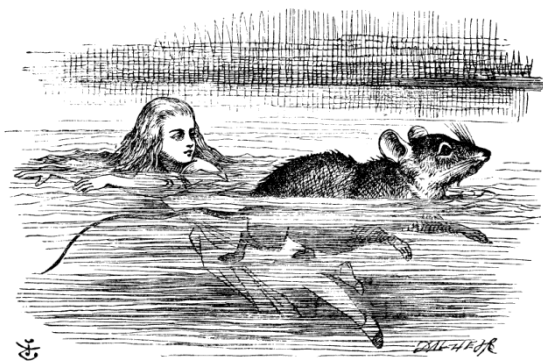
Dodo je karikatura autora. Misli se da je izabrao baš tu životinju da ga predstavlja zato što je mucao, pa se predstavljao kao „Do-do-dogson“.

Kralj i Kraljica Srca odražavaju dječji, bezobziran i zbunjujući svijet čudesa. Kralj Srca je prizemniji i staloženiji od Kraljice Srca. Kao na primjer: kada Kraljica naredi da Alici odrube glavu, Kralj kaže da je ona još uvijek samo dijete.

Moguće je da Gušter Bill predstavlja britanskog premijera Benjamina Disraela, Lory i Orlić predstavljaju Alisine sestre, Lorinu i Edith, a Patak Canona Duckwortha koji je bio britanski svećenik.

Nevjerojatne situacije – zapravo se svi nestvarni likovi i nestvarne situacije mogu smatrati nevjerojatnima, neke od njih su „Čaknuta čajanka“, kraljičin bijes i njeno urlanje „odrubite im glave“ i „Lokva suza“, „Ali, brzo je razabrala da se nalazi u lokvi suza, što ih je isplakala dok je bila tri metra visoka“ (Carroll, 1995: 20).

U motivu utrke iz lokve suza, Phyllis Greenacre pronašao je motive suparništva između braće i sestara unutar autorove obitelji, a William Empson pitanje prirodne selekcije.

Slika 6. Lokva suza (<https://goo.gl/CcmaQD>, preuzeto: 16. studenog 2017.)

Prema Todorovu (1987) fantastično traje samo onoliko koliko i neodlučnost zajednička čitatelju i liku, koji odlučuju proizlazi li ono što opažaju od stvarnosti kakva ona je prema

općem mišljenju ili ne. Ako čitatelj prihvati da zakoni stvarnosti ostaju netaknuti i da pružaju objašnjenje opisanih pojava, govorimo o čudnom žanru, a ako odluči da se moraju prihvatiti novi zakoni prirode kojima bi pojava mogla biti objašnjena, govorimo o žanru čudesnoga. On dijeli fantastično na fantastično – čudno, fantastično – čudesno i čisto fantastično.

Fantastično – čudno su „događaji koji izgledaju natprirodni tijekom čitave priče, na kraju dobivaju razumno objašnjenje“ (Todorov, 1987: 49).

Fantastično – čudesno su „priče koje se iz početka predstavljaju kao fantastične, a završavaju prihvatanjem natprirodnog“ (Todorov, 1987: 56).

U ovom se žanru nalaze priče najbliže čistoj fantastici, jer nam ono, zbog same činjenice da ostaje neobjašnjeno, neracionalizirano predlaže da prihvatimo postojanje natprirodnog. Dakle, granica između fantastičnog i čudesnog je neizvjesna, ali možemo se odlučiti prisustvom ili odsustvom nekih pojedinostima.

Prema riječima Todorova (1987) *Alisa u zemlji čudesa* predstavlja prijelaz između fantastičnog i čudnog. Alisin nas san vodi u žanr čudnoga, svi se događaju prije sna mogu pripisati mašti, odnosno pripadanju drugom svijetu, dok zakonitosti našeg svijeta ostaju netaknute. Kada se Alisa probudi iz sna ukida se neodlučnost, to jest fantastično nestaje i prelazi u žanr čudno.

Također, da bi djelo bilo fantastično potreban je jezik i govor. Prema Todorovu (1987) postoje tri svojstva koja pokazuju kako se ostvaruje jedinstvo strukture. Prvo je iskaz, drugo iskazivanje, a treće sintaktički vid. Iskaz i iskazivanje pri tome pripadaju verbalnom vidu.

Todorov (1987) objašnjava da natprirodno nastaje tako što figurativno značenje uzmemo kao doslovno. Brojne retoričke figure kroz djelo potvrđuju stvarnost proživljenih događaja, a najčešća je hiperbola¹⁰ „Imala je sad tek nešto više od jednog pedija...“ (Carroll, 1995: 14). Figurativni izrazi nalaze se najčešće u Alisinom govoru, ali pojavljuju

¹⁰ Hiperbola – termin antičke retorike za figuru kojom se preuveličavaju svojstva predmeta, naglašava emotivan odnos prema pojavama ili radnjama (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, pristupljeno: 17. studenog 2017).

se i kod mnogih drugih, npr. kod Vojvotkinje. Vojvotkinja u svom govoru shvaća ozbiljno poneke ljudske osobine, kao na primjer: ljudi su kiseli zbog octa. I pretjerivanje vodi natprirodnom. U *Alisi u zemlji čudesa* likovi posjeduju osobine koje su u potpunosti nestvarne i netipične za ljude.

Todorov (1987) objašnjava da u fantastičnim pričama pripovjedač obično kaže „ja“, te tako čini svojevrsni odmak od fantastične priče. Prvo lice za priču najlakše omogućuje poistovjećivanje s čitateljem, jer zamjenica „ja“ pripada svima. U *Alisi u zemlji čudesa* pripovjedač ima veliku ulogu i autoritet, te ga se karakterizira kao arheologa dostojnog povjerenja.

Fantastični se efekti prožimaju kroz cijelu priču o Alisi, osim kraja gdje nema elementa fantastičnog zato što se Alisa budi iz sna.

Dakle, gotovo se u svakoj rečenici zbivaju čuda. Umjesto pouke, tu je igra, umjesto ogorčenosti – sloboda, umjesto zadanih pravila – neustrašivost i mudrost.

Kao što sam već navela za pravu fantastičnu priču karakteristični su (Crnković 1987): stvaranje čudesnog, stavljanje djeteta u položaj glavnog ili drugog glavnog junaka, sklonost nonsensu, parodiranje, raznovrsne igre riječima, naivnost, te čak i najvažnija karakteristika - pomak u irealno. Sve te karakteristike u Alisi postoje, zbog toga je priča fantastična. Nakon svega navedenog smatra se, da je priča o *Alisi u zemlji čudesa* puna fantastičnog, čudesnog i nestvarnog, dakle, ona jest fantastična.

8. Zaključak

Ovim radom saznali smo da je *Alisa u zemlji čudesa* doista fantastična priča. Pitanje je je li ona primjerena djeci? Pojedini autori smatraju da nije jer stvara preveliku maštu kod djece. Smatra se da djeca ne znaju odvojiti realan svijet od irealnog. Ipak, većina autora se ne slaže s time. Dokazano je da dijete vjeruje u nadnaravno, ali zahtjeva logiku i konzistentnost.

U knjizi *Alisa u zemlji čudesa* djevojčicu Alisu muče pitanja koja vječno muče sve ljude svijeta: „Tko sam ja?“ i “Kamo idem?”. Smanjivanje i povećavanje njezinog tijela odrednice su vanjske čudesnosti, dok nagle promjene raspoloženja i osjećaja oslikavaju unutarnju prirodu čudesnih promjena. Takve promjene možemo povezati i s razvojem djeteta. Djeca rastu, razvijaju se i mijenjaju svoje raspoloženje i osjećaje prema sebi i drugima, ovisno o trenutku.

U ovom radu se pisalo o tome što je to dječja književnost, što je priča, a što fantastična priča. Poznato je da dijete uz pomoć priča uči, stječe elementarno znanje, usvaja mnoge nazive, imena i pojmove, te su one izvor vještina i navika. Dječja priča obuhvaća sve što je za djecu preuzeto iz narodnih priča i sve umjetničke prozne tekstove koji su građeni po uzoru na narodnu priču ili je u njima element čudesnog izražen na drugačiji način.

Smatra se da izbor sadržaja priče, interpretacija priče, namjena priče i mjesto gdje dijete priču doživljava uvelike utječe na samo dijete, njegovu pažnju i usredotočenost. Važno je da odgojitelj zna dobro izabrati sadržaj priče, na pravilan ga način interpretirati, dobro namijeniti priču i izabrati mjesto koje je za dijete inspirirajuće, kako ono ne bi priču kroz cijeli život odbijalo smatrajući je dosadnom. Pomoću sadržaja priče dijete upoznaje svijet, ljude, njihove dobre i loše osobine, borbu dobra i zla. Dijete od odgojitelja uči intonaciju, logički slijed, naglasak, pauzu, tempo, jačinu glasa. Interpretacija sadržaja zapravo je stvaralački akt. Pripovijedanjem ili čitanjem priče djecu se potiče da govore, pitaju, pripovijedaju, prepričavaju, opisuju i razgovaraju.

Priče možemo pričati u dječjim ustanovama, u svim organiziranim oblicima rada s predškolskom djecom i u roditeljskom domu.

Vraćanje priči u nama otvara nova misaona, emocionalna fantazijska iskustva. S Alisom smo poletniji u mislima, brži u asocijacijama, prirodniji u odgovorima o životu i slobodniji u slikama.

Lewis Carroll je s pričom *Alisa u zemlji čudesa* postavio model fantastične priče. Njegova priča koja je pisana za djevojčicu Alisu povezana je sa suvremenošću, u njoj je glavni lik dijete, to jest sama Alisa, pojavljuju se nestvarni likovi i nevjerojatne situacije, te se događa najvažnija točka fantastične priče, a to je pomak iz realnog svijeta u irealni. Pomak u irealno je Alisin ulazak u zečju rupu u kojoj joj se zbivaju svakakvi fantastični događaji, počevši od upoznavanja gusjenice koja puši lulu, pa sve do vojnika od karata.

"Alisa u Zemlji čudesa priča je s obilježjima dječjeg svijeta: otkriva nam dječje iskustvo osobnosti s ponešto taštine, dječje iskustvo školskog znanja, dječji način uspostavljanja veze s drugima, dječji način pripovijedanja o poznatom, dječji odaziv svijetu i životu" (Visinko, 2001: 56).

9. Literatura

1. ANIĆ, V. 1991, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb, Novi Liber.
2. BORGES, J. L. i GUERRERO, M. 2001, *Priručnik fantastične zoologije, knjiga o imaginarnim bićima*, Zagreb, Školska knjiga.
3. CARROLL, L. 1995, *Alica u Zemlji čudesa*, Zagreb, Znanje Zagreb.
4. CRNKOVIĆ, M. 1986, *Dječja književnost, priručnik za studente i nastavnike, IX izdanje*, Zagreb, Školska knjiga.
5. CRNKOVIĆ, M. 1987, *Sto lica priče*, Zagreb, Školska knjiga.
6. DIKLIĆ, Z., TEŽAK, D. i ZALAR, I. 1996, *Primjeri iz dječje književnosti*, Zagreb, Divič.
7. DONAT, B. 1979, *Približavanje beskraju*, Beograd, Nolit.
8. JAVOR, R. (ur.) 1998, *Odrastanje u zrcalu suvremene književnosti*, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba.
9. KUVAČ LEVAČIĆ, K. 2013, *Moć i nemoć fantastike*, Split, Književni krug.
10. PETEH, K. i DUŠ, M. 1980, *Priče za najmlađe: Priručnik za odgajatelje u dječjim vrtićima*, Zagreb, Školska knjiga.
11. PINTARIĆ, A. 2008, *Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacije*, Osijek, Filozofski fakultet Osijek.
12. ŠKRBINA, D. 2013, *Art terapija i kreativnost: Multidimenzionalni pristup u odgoju, obrazovanju, dijagnostici i terapiji*, Zagreb, VEBLE commerce.
13. TODOROV, C. 1987, *Uvod u fantastičnu književnost*, Beograd, RAD.
14. VISINKO, K. 2005, *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*, Osijek, Faculty of education in Osijek.
15. VISINKO, K. 2001, *Interpretacija: Alica u Zemlji čudesa*, Zagreb, Mozaik knjiga.

Elektronički izvori

1. DE ROOY, L. 2015, *Alice-in-wonderland.net*, [Online] Dostupno na:
<http://www.alice-in-wonderland.net/resources/>
[Pristupljeno: 10. studenog 2017.]
 2. DJEČJI VRTIĆ MASLAČAK 2013, *Priča u dječjem vrtiću*, [Online]
Dostupno na:
<http://www.maslacak-zapresic.hr/index.php/prica-u-djeciem-vrticu>
[Pristupljeno: 19. listopada 2017.]
 3. JOVANOVIĆ, S. 2000, *Identitet fantastične priče*, [Online] Dostupno na:
http://www.zmajevedecjeigre.org.rs/detinjstvo/br1-2_00/prilog.html
[Pristupljeno: 18. listopada 2017.]
- LEKSIKOGRAFSKI ZAVOD Miroslav Krleža 2016, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, [Online] Dostupno na:
- Dječja književnost:
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=15567>
[Pristupljeno: 10. listopada 2017.]
- Hiperbola:
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=25601>
[Pristupljeno: 17. studenog 2017.]
- Klimaks:
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=31889>
[Pristupljeno: 18. listopada 2017.]
- Nonsens:
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44053>
[Pristupljeno: 18. listopada 2017.]
- Prosvjetiteljstvo:
<http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=50722>
[Pristupljeno: 14. listopada 2017.]

4. ŠTA ZNAČI: *Uspavanka*. [Online] Dostupno na:
<http://staznaci.com/uspavanka>
[Pristupljeno: 03. Veljače 2017)
5. WIKIPEDIA 2016, *Alice's Adventures in Wonderland*, [Online] Dostupno na:
https://en.wikipedia.org/wiki/Alice%27s_Adventures_in_Wonderland
[Pristupljeno: 16. studenog 2017.]

Prilozi

Slike:

1.) Alisa

Slika preuzeta sa: <https://goo.gl/UUgb2P>

Preuzeto: 16. listopada 2017.

2.) Bijeli Zec

Slika preuzeta sa: <https://goo.gl/saL3sD>

Preuzeto: 16. listopada 2017.

3.) Gusjenica

Slika preuzeta sa: <https://goo.gl/CwSBsX>

Preuzeto: 16. listopada 2017.

4.) Klobučar

Slika preuzeta sa: <https://goo.gl/te1QUQ>

Preuzeto: 17. listopada 2017.

5.) Lokva suza

Slika preuzeta sa: <https://goo.gl/CcmaQD>

Preuzeto: 17. listopada 2017.

6.) Mačka

Slika preuzeta sa: <https://goo.gl/YtGFFW>

Preuzeto: 16. listopada 2017.

Sažetak

Dječja književnost je posebni dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (grubo uzevši od 3. do 14. godine), a koja su ili svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezale za njihovo doba, postala prikladna za dječju dob, potrebna za estetski i društveni razvoj djece, te ih gotovo isključivo ili najviše čitaju djeca.

Priča je književna vrsta u kojoj se čudesno pojavljuje na bilo koji način, u bilo kojem obliku i u bilo kojem opsegu. Ona obuhvaća kraće podvrste priče, a to su bajka, fantastična priča, saga, legenda, pripovijetka.

Dijete se s pričom upoznaje u najranijoj dobi. Ono preko nje uči, stječe elementarno znanje, usvaja mnoge nazive, imena i pojmove, te su one izvor znanja, vještina i navika. Priča je osim navedenog i odgojno sredstvo.

Fantastične priče su priče u kojima se stvarni svijet odvaja od nadnaravnog, glavni likovi su djeca koja se vole igrati i maštati, tematiziraju suvremenost i u njima se javljaju nestvarni likovi, a zahtjevi fantastične priče su originalnost i uvjerljivost.

Ovaj rad se temelji na fantastici u priči *Alisa u zemlji čudesa*. Kroz njega se prožima dječja književnost, priča, fantastična priča. Mnogi autori još uvijek preispituju logiku i moć ove fantastične priče. Unatoč brojnim kritikama, Alisa je uspjela doživjeti „svjetlo dana“, te stvoriti brojne kazališne predstave, filmove, crtane filmove. Još i danas, odrasli i djeca prepričavaju dogodovštine djevojčice Alise, što bi značilo da je knjiga vrlo uspješna.

Ključne riječi: dječja književnost, priča, dijete, fantastična priča, Alisa u zemlji čudesa

Summary

Children's Literature is a special part of literature that covers works that by theme and form correspond to the child's age (roughly from the third to the 14th year), which are either deliberately intended for children or the authors are not intended for children but over time, many of the attributes that linked them to their age, became suitable for children's age, needed for the aesthetic and social development of children, and almost exclusively or most read by children.

Story is a literary kind of wonderfully appearing in any way, in any form and in any way. It includes shorter stories, a fairy tale, a fantastic tale, a saga, a legend, a story. The child meets the story at the earliest age. It learns through it, acquires elementary knowledge, adopts many names, names and concepts, and is the source of knowledge, skills and habits. The story is apart from the mentioned and educational tool.

Fantastic stories are stories in which the real world separates from supernatural, the main characters are children who love to play and imagine, contemplate contemporaneity, and there are unreal characters in them, and the demands of a fantastic story are originality and persuasiveness.

This work is based on the fantasy story of Alice in the Land of Wonders. Through it is permeated children's literature, a story, a fantastic story. Many authors are still examining the logic and power of this fantastic story. Despite numerous criticisms, Alice has been able to experience the "light of day" and create numerous theater plays, movies, and cartoons. Even today, adults and children are telling the story of Alice's daughter, which would mean that the book is very successful.

Keywords: Children's Literature, Story, Child, Fantastic Story, Alice in Wonderland